



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Warszawa, 09/01/2008r.

Stanisław TROCIUK

RPO-577336 - VI/07/JS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Sz.P.
Stanisław Kluza
Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego
Plac Powstańców Warszawy 1
00 - 950 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący

Z informacji napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że środki należne osobom bezdomnym posiadającym zatrudnienie lub otrzymującym świadczenia emerytalno-rentowe, są przekazywane na rachunek własny w banku Pekao S.A. Jednakże wyżej wymieniony bank nie wydaje bezdomnym kart elektronicznych, umożliwiających pobieranie pieniędzy z bankomatów - mogą je otrzymywać wyłącznie w „okienku kasowym” w banku. Z napływających informacji wynika, że takich utrudnień nie tworzą inne banki, np. Bank Millenium.

Praktyka taka nasuwa, zdaniem Rzecznika, duże wątpliwości co do jej zgodności z prawem oraz zasadami prawa bankowego, ochrony konsumentów oraz Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 50 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 02 Nr 72, poz. 665) posiadacz rachunku bankowego dysponuje swobodnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku, zaś bank dokłada szczególnej staranności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przechowywanych środków pieniężnych; postanowienia, które ograniczają swobodę dysponowania tymi środkami mogą być zawarte, ale tylko w formie umowy z bankiem. Stosownie zaś do postanowień art. 49 ust. 3 wspomnianej ustawy, rachunki oszczędnościowe, rachunki oszczędnościowo - rozliczeniowe oraz rachunki terminowych lokat oszczędnościowych mogą być prowadzone wyłącznie dla osób fizycznych, szkolnych kas oszczędnościowych oraz pracowniczych kas zapomogowo - pożyczkowych.

W licznych orzeczeniach dominuje restryktywne, uzasadnione jurydycznie stanowisko, stawiające bankom wysokie wymagania pod względem oceny staranności zachowań niezbędnych przy wykonywaniu ich zobowiązań (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1992 r., III CZP 138/92, OSNC 1993, nr 6, poz. 96 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1999 r., III CKN 196/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 8, z dnia 26 lipca 2001 r., II CKN 1269/00, OSNC 2002, nr 3 poz. 42 i z dnia 16 stycznia 2001 r., II CKN 344/00, nie publ.).

Słusznie podnosi się, iż właścicielem środków pieniężnych, pomimo przekazania ich na rachunek banku, pozostaje przez cały czas posiadacz rachunku (zob. T. Narożny, *Prawo bankowe*, Poznań 1998; zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2001 r., I CKN 501/99, OSP 2002, z. 1, poz. 5). Choć występują również stanowiska odmienne, nie ulega jednak wątpliwości, iż niezależnie od kwestii własności środków na rachunku bank ma obowiązek zwrotu ich wartości w całości lub części co do zasady na każde żądanie uprawnionego, co wynika m.in. z art. 726 Kodeksu cywilnego (zob. D. Rogoń, *Komentarz do art. 50 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 02. 72. 665)*, [w:] F. Zoll (red.), A. Adamek, K. Bitner-Przybylska, M. Brożyna, M. Chudzik, A. Frań, I. Karasek, K. Kohutek, K. Korus, R. Kwaśnicki, J. Lachner, J. Molis, M. Olczyk, K. Płończyk, P. Podlasko, M. Porzycki, A. Rataj, D. Rogoń, M. Rusinek, M. Spyra, T. Spyra, S. Szuster, P. Tereskiewicz, A. Waclawik, F. Wejman, M. Wyrwiński. *Prawo bankowe. Komentarz, Tom I i II*, Zakamycze, 2005). Zapewnienie bezpieczeństwa depozytów jest bowiem jednym z najistotniejszych obowiązków banku, a sposób jego wykonywania jest najbardziej wymierną podstawą oceny jego wiarygodności, dlatego też wszystkie próby interpretacji przez banki postanowień zawartych w stosowanych przez nie wzorcach umownych, które zmierzają do zaniżania standardów bezpieczeństwa powierzonych bankowi środków pieniężnych, powinny oceniane być jako zachowania sprzeczne z dobrymi obyczajami i celami umów rachunku bankowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r., I CKN 308/01, LEX nr 80243). Skoro zatem zasadą jest udostępnianie klientom kart elektronicznych, które umożliwiają szybki dostęp do własnych środków pieniężnych, niezrozumiałym jest fakt pozbawienia takiej możliwości osób bezdomnych.

Istotnym aktem prawnym w odniesieniu do analizowanej sprawy jest ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz. U. Nr 169, poz. 1385). Zgodnie z art. 14 ust. 1 tejże ustawy, przez umowę o kartę płatniczą wydawca karty płatniczej zobowiązuje się wobec posiadacza karty płatniczej do rozliczania operacji dokonanych przy użyciu karty płatniczej, a posiadacz zobowiązuje się do zapłaty kwot operacji wraz z należnymi wydawcy kwotami opłat i prowizji lub do spłaty swoich zobowiązań. Jasnym jest, iż taką umowę, bank może zawrzeć tylko z osobą która legitymuje się stałym dochodem, niezależnie od jego postaci.

Konieczna jest bowiem, przy korzystaniu z karty, zapłata prowizji i opłat. W niniejszej sprawie, klienci banku są bezdomni, ale legitymują się stałym miesięcznym dochodem. Posiadają bowiem zatrudnienie, lub otrzymują świadczenia emerytalno - rentowe. Bank zatem ma pewność, iż na rachunek regularnie wpływa określona kwota, przez co, aby usprawnić współpracę z klientem, powinien karty płatnicze wydawać wszystkim takim posiadaczom rachunków bankowych. Ponieważ, stosownie do przepisów wspomnianej ustawy, właścicielem karty płatniczej pozostaje jej wystawca, czyli bank, ma on pewność, iż wszelkie ewentualne naruszenia w tym zakresie obciążać będą tylko i wyłącznie posiadacza karty. On bowiem ponosi pełną odpowiedzialność za sposób jej użycia. W związku z powyższym, w analizowanych sprawach, nie ma najmniejszych przeszkód, aby wydawać karty płatnicze również osobom bezdomnym.

Zgodnie z art. 32 Konstytucji RP wszyscy są równi wobec prawa i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Równość wobec prawa oznacza przede wszystkim takie same traktowanie podmiotów w jednakowych okolicznościach. W niniejszej sprawie istnieje niebezpieczeństwo różnicowania sytuacji osób ze względu na ich status mieszkaniowy. Tymczasem, jak podniesiono wyżej, posiadanie stałego źródła dochodu, które jest podstawową przesłanką zawarcia umowy rachunku bankowego, przesądza o konieczności zapewnienia wszystkim osobom wykazującym się takim dochodem, możliwości nieograniczonego dostępu do własnych środków pieniężnych. Każdy bowiem, stosownie do art. 64 Konstytucji RP, ma prawo do własności i innych praw majątkowych.

'Uprzejmie proszę Pana Przewodniczącego o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich